

ШЫН

СЭКП Тыва обкомунуң, Тыва АССР-ниң Дээди
Совединиң болгаш Министрлер Чөвүлелиниң органы

№ 218 (9293) Суббота, 1973 чыл, сентябрь 15 1925 чылда үндэзилгеттешкен Өртөө 2 көп.

ХОЙЖУЛАРГА ЧУГУЛА ҮЕ

СЭКП Тыва обкомунуң чоокта чаа болуп эрткен X пленум хой ажылын улам ыңай хөгжүдериниң талазы-биле хемчеглер дугайында донтоалды хүлээп алган. 1980 чылга чедир хойнуң баш санын өстүрүп тургаш, дүңтүн болгаш хой ээринин бүдүрүлгезин барык-ла ийи натап көвүдөдир баш удуз көрдүгөн. Салдыгын сорулга харысчалгалыг. Ону нүүсөдир дугайын хойжулар ам бөгүндө эгелеп-ле хандыр бодап көөр ужурулду. Ам хой ажылында харысчалгалыг кампания эгелээ. Хойнуң тарып боозадылганын болгаш сууа ээриилгезин чорууду турар. Хой ажылын хөгжүдеринге бистиң план-нарыыстың күөсөлдөзү ол кампанияны чедишкенин чору-дарындан хамаарып.

Моң мурунда чылдарда ол ажылды организастарыңа турган шыңгы чептериниң ужуу-биле хой бажынын немелде өздүлдэ планнаттыңан 8—10 хуунуң орунган, үш хуудан ашкан турган. Чикээ, 1972 чылда төрүрү чүс хой бүрүзүңе өнөаштыр 78, а бо чылын—76 хураган алдың-ган. Ынчангаш республикага нийтизи-биле 125 муң баш хире хураган чедир алдынмаан.

Мурундагы чептер ам-даа каттап турар. Хой ажылында «тарылга» чогуур организас чок эртип турар. Ол ажылга партия болгаш кээз ажыл-агый органдарының ичээлгеи көшкөөн. Ол ажылды организастары дээш харыс-салгалдыг ижиллери Наа-Хем болгаш Таңды районнарга сентябрының 10-га чедир тодаратпаан турган. Ынчангаш Наа-Хем районда тарып боозадылганын он дөрт пункттуулардан чангыс-даа ажылдавын турары таварылга эвес. Ол район-нуң «Коммунизмче орук» колхозунда тарып боозадылганын чангыс-даа техникка чок, а «Бүрүн» совхозта хойларны хура-ганындан аңгылаан болгаш тарып боозадылгана кире-ринге белеттештирсе болган. Таңды районда 22 пункттуң чүгүл ийи аялдан турар, тарып боозадылганын 26 тех-нигинден 22-и белеттештирсе. «Шамбалыг» совхозта бү-дүрүчү кошкарлар чедишпес болганын ол ажил-агыйның удуруткучулары чаа эсерип каан. Ол шышка чептер Улуг-Хем, Эрин болгаш өске-даа чамдык районнарга бар.

Ам район, совхоз болгаш көвөз бүрүзүңе хойнуң тарып боозадылганын организастар эң-не иденеилгил ажилдакчы-ларны томуйлаары эргежон чугула. Бүгү пункттар ажилдап эгелээр ужурулду. Чангыс пунктта тарып боозады хойнуң саны ийи муңдан ашса болур. Улуг-Хем районнуң «Х Улуг-хурал» колхозу, «Ан-Турут» совхозу болгаш өске-даа чам-дык ажил-агыйлар ол хемчээлдэ барындаалавын турары шын эвес. Хойларны тарып боозадылганын, чаа оларның ээриилгеге кирериниң үезин, хуусаанын тускай эртемчилер ажил-агыйга аныктыын база ноданың байдалын барында-лап тодардыр ужурулду. Эрте төрүдүңгөн хурагандар дүргөн өзөр, баштайгы чылында-ла килограмдан амык дүктү бээр. Ынчангаш-даа эрте төрүдүңгөн чорууда, аңаа чогуур үе-зинде ык белеткир херек. Ажил-агыйга чам-даа, камаа-хара-даа, сагыш човангыр ажилын ижиллери-даа бар турар ужурулду. Чикээ, Тока атыг совхозта хойнуң оолдаашынын ийи үеде чорууду турар.

Хойнуң кызыдар чоруу хой ажылына улуг игаралды чедирип турар. Ону болуурбас төлөзө, тарып боозадылгана пункттуларының ажилын шын организастар, оларны эргежон чугула херекселдер-биле дерип, аңаа бедик мергежилдиг тускай эртемчилер тургузар херек.

Ажил-агыйларның зоотехниктеринге онза харысчалга өнөаштыр турар. Хойнуң продуктулуунуң кудулаар чоруун болуурбас дээш усаажадылга аныктыын планын шыңгыы күөсөлдөзү тускай эртемчилер хандыр ужурулду. Ол сору-луга-биле төлүнүң продуктулуугу шынарларын экижидер дээш бөлү хойларга бүдүрүчү кошкарларны быжыгалаарын баш удуз тодардыры ажил-агый бүрүзүңе эргежон чугула. Ук-саажыдылга ажилыңа буудалгааның чорук бажы түнөө-дерге чедирип турарыңа таварылгалары бисте эвээш эвес. Чикээ, Вүр районда «Коммунизмче орук» колхозтун селек-ционер-зоотехник уш Лайзаа Бра-Шайның хойжу бригада-зынга хойларны үш ийи усаажаң кошкарларын үрөз-биле тарып боозадып эгелээ. Чинге-нарын, чартык нарын, бөдүүн болгаш чартык бөдүүн дүңтү хойларны өстүрөр та-лазы-биле уганышкының усаажыдылга ажилының зона-ларын бистиң республикага эртеменер болгаш тускай эртем-чилер тодаргайлаан болгай. Ынчангаш ол сумелери шыңгы удурутлга болуур херек. Ону СЭКП обкомунуң X пленумунга база натап өнөалар демдөлдү. Мергежилдиг удурутлга чо-ка, тодаргай организасчы болгаш ижилдигилгил ажил чо-ка, шыңгы контроль чоина хой ажилында ол чугула кам-панияны чоруудар арга чок. Бүгү-ле ажил-агыйларга болгаш районнарга социалист чарыштың негелдерин амылдап ылыры, моральдык база материалдыг шаңгал мактаарының хемчеглерин ажилгаарының аргазы-биле үш чарыштың бедик дээштин, негелдергил болуун, тарып боозадылганын эң дээр-те техниктериниң дүржүлгезин амылгаарын хандыр херек. Найы хире-даа берге сорулгалары күөсөлдү чыдар арга-лыг хой ажылының буюулар мастерлери, бедик мергежилдиг болгаш дүржүлгалыг тускай эртемчилер бистиң республика-да эвээш эвес. Партия организацилаларының, ажил-агый уду-руткучуларының хүлээлгези болза, ол чугула кампанияны че-дишкенин эртериринче хойжуларны мобилизастары бо-лур.

КЫШКА ЧЕТЧИР МАЛ ЧЕМИ ДЭЭШ

ССРЭ-ниң Топ статистика эртерилгенин медээлэп бу-уулар дымга, сентябрының он-га чедир чуртка тарыхы бол-гаш чыгаар үстүг санын 62,7 миллион үстүг чериш кекип алган бооп турар. Ол дээр, шанын 93 хуу-дур. Тускай аялдар бугулар пана-да көрдүгөн хемчээлдин бештиң барык дөрт кекип—49 миллион тонна хире сие-ни хүлээп алган.

Сөзүк белеткээривч шла-вы ажыр күөсөлтөгөн. Эр-кей немелде дүрүзүлгө сө-пакты фермалар чаныста 470 муң тоннаны немештир са-лып, белеткөө.

Силос салыр ажил ам ил-жиң-тулук чоруу турар. Пла-да көрдүгөннөй дөртүн бир кекип-дөрт хой—80 ми-лион тонна аял ажилың мал немеш тускай терлерге болгаш онгаргазга курадыр-лап салган бооп турар. Ко-хозтар болгаш совхозтар си-лос кыдырынга чүгүл куку-рузаны эвес, харың-даа тары-маз тоорукту, чүз-бүрү оят-сителерин, өске-даа куду-руларын база амылдап турар. Сиген далганын өрткөн чы-дып бо үезинде турганындан барык алды, чүс муң тонна хойну белеткөө. Ол бүгү-би-ле калы чештир дамыдыл-лары болгаш мал чеми бо-лур бажы кудуруларын ба-за ажыдап ап эгелээ.

Сиген далганын өрткөн чы-дып бо үезинде турганындан барык алды, чүс муң тонна хойну белеткөө. Ол бүгү-би-ле калы чештир дамыдыл-лары болгаш мал чеми бо-лур бажы кудуруларын ба-за ажыдап ап эгелээ.

Сиген далганын өрткөн чы-дып бо үезинде турганындан барык алды, чүс муң тонна хойну белеткөө. Ол бүгү-би-ле калы чештир дамыдыл-лары болгаш мал чеми бо-лур бажы кудуруларын ба-за ажыдап ап эгелээ.

ДУЖУТ АЖААЛДАЗЫ — НИИТИНИН ХЕРЭЭ ХҮЛЭЭЛГЕ КҮҮСЕТКЕН

Би-Хеминиң «Кызыл тараа-чы» колхозунун тараажылары күрүңге тараа сазар планын ажыр күөсөлтөш, ам база бир ол хиреиң дужаар деп хүлээ-лип турар.

Турандан өөрүшкүдүг ме-дээ келген. Ленин орденин «Ки-зыл тарычы» колхозтун хову ажилдакчылары тараа болгаш чер ажилының өске-даа про-дуктуларын бүдүрүп болгаш белеткээр улам көвүдөдир дээш калбарган. Бүгү-үзүмел социалист чарыштың кир-жир, тоску беш чылдын шит-кирлгү үшкү чылында онза чүткүлдүг ажилдап, бо чылын

күрүңге 2430 тонна тараа са-зар планын болгаш бедиккей немелде хүлээлгезин сентябрь 13-те 2784 тонна азы 115 хуу кылдыр ажыр күөсөлтөш. Бүгү-дүрү эр-хейлер!

Ажил-агыйның меха-низаторларының, тускай эртем-чилеринин, бүгү ажил-агый-леринин ол тинделгези тавар-ылга эвес. Дүжүт дээш дем-селди чүткүлдүг чорууду, аг-ротехниктиг хемчеглерин негел-де суугаар боттандырып тур-ган, 8520 га тарылга шөлүтө, он иштиңе тараа культура-лары 6249 га черге бедик дү-жүтү өстүрүп алган. Бо хүн-

нерге чедир 3235 га черик та-рааны ажааган, он 5360 тон-на тарааны бастырып алган. Ажаап алган шөлдерин орту-мак дүжүт 16,8 центнер бол-ган.

«Тараа шөлдеринге чангыс-даа мажак, саванга чангыс-даа борбоң тараа нагбас» дээш негелдиг ажилдап, ону улус-чу контролларын болгаш специалистерин күжү-биле контролдап, херек кырында боттандырып турар. Бо талазы-биле колхоз баштаар чери, партокм болгаш улусчу кон-троль бөлү дээштиг хемчег-лери ап келген.

Тараа ажааган комбайнлер-рин ийи-биле савал бөлдүрүп дүрү чорууду, бо хүн-дерде 1850 га шөлден саванын бөлүп алган.

Келер чылдын дүжүдүнүң магадыламы кылдыр күсүк чер алырдыгын улаштыр ор-ганизастаан. Мында ам 1370 га чери алдырган.

Кызыл-тараачылар бот-тарының бар аргаларын санап көргөш, октябрь 1-ге чедир ам-даа 2500 тоннадан эвээш эвес тарааны күрүңге сазар деп немелде хүлээлгезин алган.

О. ИРГТ.

Барыын-Хемчиктен дүвүренич медээ

БАГАЙ ОРГАНИЗАСТААН

Бо хүн-дерде Барыын-Хемчик районунун совхозтарында күс-кү хову ажилдары кнани ту-дук чоруу турар. Сентябрь 10-да медээ суугаар алдыга, районда нийтизи-биле 10780 гектар тараа культурулары-ның 2284 гектар кестинген, он 2407 гектарды бастырган. Бир гектардан ортумаа-биле 5,1 центнер дүжүт алынгын. Кү-рүңге 800 тонна тараа сазар турган, сентябрь 14-не чедир чүгүл 62 тонна урган азы планын 10,3 хуу күөсөлтөш.

«Барлык» совхоз эң-не хой тараа шөлүг ажил-агый. Та-раа культуруларын 5360 гек-тарда тарып, ол болза район-да бүгү тараа шөлүнүн чар-чылар. Дүжүт ажаап алыш-кынында 18 комбайн ажилдап, олар колхозунда-ла арбайын дөрт кестирип турар. Сентябрь 10-га чедир 850 гектар тараа-ны кескен. Күрүңге тараа ду-жаалганын ам-даа эгелөөш. Моон алган көргө, ажилдын темпиз оожум чоруу турары билингир.

Тараа ажаап алышкыны совхозта чүгө оожум темпиз чоруу турары. Бо алышкыны тодардыр дээш совхозта па-тия комитетинин секретары Ч. Б. Чылбак-оол, кол агроном В. А. Мангатов олар-биле ук-уражып чугалаптыгы.

Күсүк хову ажилдары багай эвес чоруу турар, агаар-бой-дустун таарымча, чок хүн-ери дыка шаптыктан келген деп удуруткучулар тайылдырды. Шынал-ла сөөлүг хүн-ерде Барыын-Хемчик районунун деви-кээрине бүргө болган, хар мы-рыңай-ла тараа шөлүдөй чырак эвес тайгаларда кнр чап-кан. Дүжүт ажаалазын дүр-

гелдидер деп сагындырып кел-ген ол.

Миндиг үеде дүжүт ажаа-лазынга ажил-агый шын ор-ганизастаан, күш-ажылын бу-дүрүчүлүг бедилер ужурулду болгаш.

Механизаторлар тараа ажаап алышкынын кыска хуусаада чоруудар дээш кызымак ажил-дап турар уаус болду. Олар-ны-биле база ужуражып чу-гаалаштыгы. Бо эштерин тайылбырындап алдыга, ажил-ды организастааны дыка чеп-тес. Ону бистер база бүзүрөп көрдүк. Аңаа чүгө чангыс чикети көргүзүлгө.

Сентябрының 12-нин хуу. Эртен бүргө турган. Ынча-ла-даа чыс чарбаан. Тараа ажаалазын чорууду болуу эки хүн чүсө. Ынчалла-даа совхоз-тун комбайнлары тура хүн-дээш. Чылдаганы чүдө болга-ны.

— Хүн бүргөдүр, тараа ажаап алыр аргажок — деп, бир-ле кнж ийиди чугааны механизаторлар ортуңа эр-тен таралдык. Ынчангаш чамдык комбайнлер ажылче үмээш.

Совхозтун кол агроному В. А. Мангатов комбайндан та-раа сөөртү машиналарын Ча-лаандан хемур-дап болган өске-даа чүктө сөөртүрү-биле күлүш чорууду. Моон алырга, хамык бурду кол аг-рономда болган. Ажаап алыш-кында шак мындыг чептес байдал-биле кнчеп эштеп бо-турут?

Чамдык комбайнлер ажыл-даары-биле чөдө бергенер, машина чорудан тура хүн-дээр ужура таварышканар. Хоочун комбайнер, Хундүлөт демдээ орденин Чалбарган

Дөстөкович Күжүгетке ховуга ужуражы бердывис. Бүдүн хүн иштиңе ажил чок тура хүн-дөөнн көтүгү хомудун чу-гаалады. Аңаа кол агроном болгаш совхозтун өске-даа удуруткучулары буруулап бол-ган. Совхозтун комбайнлары чартык хүн-даа ажилдап болза, чүс гектарны таразын кестирип болуу аргалыг турган.

Ажил-агыйның төп шыңгыга бардымыс, мында ажил кол-дуунда соксан, чүгө 3—4 хи-ре кнж сула арылган турлар.

Чылдаганы чүдө? База-ла дээр-бойдустун таарымча чок болганында он беш хире кнж ажилче үмээш. Херек кы-рында ажилдаар арга бар. Үрениңге херекелээр кургаг арбай ажык дээр алаанды чыдар, ону чыс чаап өттүр-бөзө, скардап алган болза, дыка-ла эки болур ийи.

Комбайнлер, шаң ажил-дакчыларыга хову турлаанда таарымчалыг хонор чер ам-даа кылдымган, чунар-бажың ажилдавын турар. Он ула-мында олар бажынырыңче каан, эртен ажылче организас чок күн турар. Бир эвес шаң ажилдакчылары аңаа чурттап турган болза, хүнүн таарым-чалыг үстерип ажилдап, дыка хой ажилды кылып болур ийи.

«Барлык» совхозтун дирек-циясы (директору А. В. По-роженский), партия комитети (секретары Ч. Б. Чылбак-оол), тускай эртемчилер (кол агро-ном В. А. Мангатов) дүжүт ажаап алышкынында кол чүтү—күш-ажылы органи-застаарын экижидер дээш

ажылдаар үе келген.

«Шеклээр» совхоз районда ийи дугаар чөдө улуг ажил-агый. Мында ажаап алышкыны дүвүренич байдалда. Ажыдап саварылын шөлдеринде тараа бажы берген, он таразын ажаары-биле 8 комбайнны берген. Август 28-те дүжүт ажаалазын эгелээ, сентябрь 12-ге чедир хүнде ортумаа-би-ле 4 комбайн ажилдап кел-ген, ескелери кандык-ла бир үренишкенин чылдагаанын-дан ажилдавын турар. Ын-чангаш ажил шуудал чору-вастан. Салбырда ийи муң ажык тараа культуруларының сентябрь 10-га чедир чүгө 396 гектар кестип алган. Борис Са-рыттарын комбайны дүжүт ажаалады эгелээнден бээр чангыс буюур ийи-даа тараа бастырган. Монгуш Да-ныр-оолдун комбайны он дээр-десес.

Комбайнлары «Кызыл-Ма-жылкың» «Сельхозтехника» каттыжышкыныга (эрге-лекчиси А. Г. Андреев), сов-хозтун бодунга (директору С. П. Ильенков, кол инженер П. А. Хертек) септэн. Сеп-тетиниң шылары багай, он уламында дүжүт ажаап алышкыны туруп Техника септетилген чептерин дүрү чылаа-кан, дүжүт ажаап алышкы-нын дүргөн чорудар хемчег-лери алыр совхозтун дирек-циядан, партия, профсо-юз организацилаларындан не-гетинип турар.

Т. ХЕРТЕК.

«Шыңгы» тускай корр.

Чилиде шериг эргилдезинге холбаштыр СЭКП Төп Комитединиң медеглели

Конституцияга үндэзилээш, улустун хостуг күзел-соруун илереткенин түнөөлинде республиканың президентинге сонгуккан Сальвадор Альен-деиң баштап хойду-дүрү саугаар чааан Чилинин реак-сылыг күстери сентябрь 11-де дүжүргөш, чуртта эрге-чагы-ганы эжелеп алганын. Наци-онал конгресси партакан, улусчу чангыс элтин чаза-нып министрлерин түдүп хо-рудаан. Чили улустун херээ дээш, демократия болгаш тай-бын дээш эрес-дизим демисел-чи, Латин Америкага хостал-галыг, антиимпериалистич шимчээшкенин шыларгалгай ажилдакчы президент Саль-вадор Альенде үймээшчилерин боо-чепсектиг үлгедешки-нинден өлгөн.

С. Альендеин чазаан дү-жүргөн чорук чили реакци-нын хоралыг үлгедешкини-неринин түнөөли болган. Олар улусчу чазактын эрге-чагырганы түдүп турганын бу-гуш чылынын дүрүзүндө даштык империалистич күс-терин дөткөмчө-биле хойлу-дүрүмдери болгаш кон-ституцияны ажы-биле хажы-дып, күш-ажылы улустун болгаш чуртун хамаарылга чок хөгжүүрүнүн эрге-ажык-тарынга дүшүртү үндэзин со-циал-экономикиг чазартыл-лар программаны боттанды-рып чорударына шаптыктап, экономиктиг амыралды сан-даралып, террорду үлгел-дишкенин кылып келген, улустун күзел-соруун араан-зыг өзү-биле үрөш, эң бөдүүн демократтыг норма-чижектер-ни чаа баскан реаксылыг илдеттер амгы үеде депши-лелгил үеэлдиг ажилдакчылар-ны шаажаалан турар-дыр. Улусчу чангыс эл катты-жышкынынын партиялары-

нын бежигүнерин, ажылты чоннарын өске-даа депшиле-лит организацилаларынын ке-жигүнерин түдүп, хорудап турарынын болгаш Чилинин чангыс аай профивиле төвүн-ге удуз үлгедештер дугайын-да медеглел кээп турар.

СЭКП Төп Комитеди Чилиде реаксылыг күстериин үлгел-дишкенин, демократтыг институттары болгаш кон-ституцияда айткан норма-чижектери үрөш, депшиле-лит партияларга болгаш ор-ганизацилаларга удуз үлгедеш-килер кылар дээш оларын араанзыг планнарын шит-тирленип боруу шаап ка-руу турар.

СЭКП ТК чили улуска аар-берге бо шакта совет комму-нистерин, бүгү совет кнж-лерин сагыш-сеткини иле-ретпишаан, реакцинын со-гуушкуннары бооп турда-ла Сальвадор Альендеин, улус-чу чангыс элтин чазаанын, Чилинин күш-ажылы улусу-нун ол дээш демиселди кел-генни чаагай өңе сорулгазы — хамаарыш чорук, демок-ратия болгаш социал демилге дээш демиселдин херэңге шычы бооп арткан. Чилинин алы-дузма Коммунистич пар-тиязы-биле, социалистич пар-тия-биле, улусчу чангыс эл-тин өске-даа партиялары-биле, Чилинин бүгү ажилы чоннары-биле эл-сеткини до-лузу-биле каттыштырып тур-арынын дугайын медеглел тур.

Кандык-даа үлгедешки-нер, кандык-даа террор улус-тун тура-соруун буза шаап шыдабас, экономиктиг болгаш социалдыг депшилгезинин орунга шаптыктап шыдабас дээрине быжык бузурилди СЭКП ТК илереди тур.

А. Н. КОСЫГИННИН МУХАММЕД НАИМ-БИЛЕ БЕСЕДАЗЫ

Сентябрь 13-те ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелинин Даргазы А. Н. Косыгин Афганистан Республиканын күрүңе баш-таны болгаш премьер-министр Мухаммед Даудтун Совет Эвилелинде келген тускай төлөдөкчизин — М. Наимни хү-лээп алган.

Оларын аразыга болган беседада Афганистан Республи-канын даштыкы херектер министринин орадакчысы С. В. Абду-ла болгаш ССРЭ-ниң ДХМ-нин Ортаагы Чөөн чук чурттары-нын кнлизинин эргелекчиси В. И. Минин олуршканнар.

Соңгулдаларга уткуштур

САГЫШ-СЕТКИЛДИН ХАНЫЗЫНДАН

Сентябрь 13-те Улуг-Хем районунун ажил-агыйларының, улустун, транспорт, тууду тер-леринин хой ажил-агыйлары Шагаан-Арыттын Культу-ра бажыныга олуршкан. ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Эвилел-дин Соведине соңгулда тала-зы-биле Кызылдын № 409

соңгулда округундан депута-тын кандидатын СЭКП Тыва обкомунун бирги секретары Г. Ч. Шишин-биле ужуражыр дээш оларын чыгып келген ол.

Аңаа бир дугаарында депу-таттын кандидатының бую-реттиркен кнжиз СЭКП Улуг-

Хем райкомунун бирги секре-тары С. И. Буянды сөс эл, республиканын болгаш район-нун ажил-агыйларының күл-ажылы чедишкенин, жоон сонгагы сорулгаларын чугалаан. Район күрүңге сүт сазарының тос айлара планын күөсөлдөш. Шит-

пирлиг чыла «Күш-ажылын хостугу» совхоз мал чеми бе-леткээрин, «УТКА 25 чылы» совхоз күрүңге тараа ду-жаап планын ажыр күөсөлдө-ш, ховуларда күсүк ажил-дарын шыпкын организас-тап турарын эл Буянды ме-деглээ.

Оон ымай депутаттың чан-гылазын дөңгү намырды чугалааш, сентябрының 30-де чоңуң төлөтүп олту Г. Ч. Шишин дээш бажылашкыны бир үн-биле берип, беш чылдын шиттирлиг чылын чедишкенин доозарыңче чыгылаары кыйтырды.

— Бо чылдын бирги чарты-мында күш-ажылы бедик көргүзүлгезин дээш ССРЭ-ниң Көзө ажил-агый минис-терствозунун шиттир Кызыл түгү болгаш автомашина-би-ле чоокта чаа шаптыгымыс—деп, «УТКА 25 чылы» совхоз-тун парток секретары Н. Ж. Кылын-оол чугалаан өөрүш-кү-маңгайлыг эгелээ.

Соңгулдалар хүнүнде депу-таттын кандидаты дээш бажы-лашкынынысты бир үн-биле берипшаан, бар арга-кур-лаарыларыны санап көргөш, чыл төңүзүңге чедир не-мелде план-биле калы күрүң-ге 40 тонна сүттү, 150 тонна тарааны пландан ажыр дужа-рын шиттирлээ дээрин ол чугаанын түнөөлинде ды-натты.

Чылдың-на бедик көргүзү-лери чедип ап турар мактал-

дыг хойжу С. Монгуш, Жа-нов атыг совхозтун директору Д. Х. Дугур-Сорон, райүүс-ком даргазы К. А. Маспын-оол, экин М. Равоо олар чүс чу-гаалаш, соңгулда хүнүнде боттарының бажылашкыны-рын бир үн-биле берип, ша-лычы ажаадылар сагыш-сеткинини ханызындан иле-ргелен турдулар.

Индирге СЭКП Тыва обко-мунун бирги секретары эл Г. Ч. Шишин уруп келди. Ол ССРЭ-ниң Дээди Совединин Эвилелдин Соведине депу-таттын кандидатында депши-лгенин өөрүп четтиргенин, чо-нун илгезинде төлөтүп ба-раан болурун илергелес-шаан, беш чылдын даатгала-рын күөсөдир дээш шудуру ажилдарын улуг-хемчилерге күзээш.

ЧУРУНГА: ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Эвилелдин Сове-динге депутаттын кандидаты, СЭКП Тыва обкомунун бирги секретары Г. Ч. Шишин-биле Улуг-Хем районунун ажил-агый чөдүнүн ужуражылга ху-ралынын үеги.

О. ОХЕМЧИН.

ПОЛИТМАССАЛЫГ АЖЫЛЫВЫС

СЭКП-нин XXIV съездинин төгүлгү шийтпирлеринге соруу кирген бистин районун ажал-ишчилери тоску беш чылдын шийтпирлиг үшкү чылынын планын даалгалаарын хуусаа бетинде күүсөдир даш улус ажал-агынын алдыр бүрүндө шүдүргү ажаллап турарлар.

Амгы үеде партия органи- ациалары кол соруугаын нинтинин малныга быжыг чөм-суурну белеткериңе бо- гааш тараа ажаап алымшкы- ныче кичанегини күшөдир- ери болгаш кол күштү ынаар углаары болур. Ичанганш по- литмассалыг ажалдын угла- нышкыны — хову тургалар- ында сизгендерде болгаш тараа ажаап алымшкыны. Механизаторлар, сизгендер, тарааажылар ортузунга партия органи- ациалары социалисттик чарышты калбарып, ош түн- деринин 7—10 хонуктап үн- дүрүп, материалдыг болгаш моральдыг иди берикшинин эки органи- ациалар келген. Ра- йонда сизген белеткенин үе- инде малга быжыг чөм-суур- ну тургузарына социалист- тарында 10 хонуктап ты- ыш турар ичирин чоруур Кызыл түктү болгаш 25 рубль акта шанылан тургускан. Ош-биле чергелештир кол- хойтарга бригадаларын со- циалисттик чарышын органи- ациалар. «Коммунизмче орук», Ленин аттыг колхозтар бо айта 4-4 каттап, а «Чар орук», «Мерен» колхозтар 3-3 катта социалисттик чарыштын түн- деринин бригадалар ааы- биле үндүрүп, оларын шийлиш чоруур ышмалар, 20-25 рубль-биле шанылан болуп ту- рар.

Мал чеминин белеткенин болгаш дүжүт ажаап алымш- кынын үеинде партияны органи- ациалар болгаш полит- массалыг ажалды күшөдир- ери-биле СЭКП райкомунун бюро кечигинеринге уурт- кан 4-4 каттап, а «Чар орук», «Мерен» колхозтар 3-3 катта социалисттик чарыштын түн- деринин бригадалар ааы- биле үндүрүп, оларын шийлиш чоруур ышмалар, 20-25 рубль-биле шанылан болуп ту- рар.

Мал чеминин белеткенин үеинде районун колхозтар- ынын бригадаларынын, фер- маларынын хураллары болуп өткөзүлгөн. Ол хуралдарга мал чеминин белеткенин үеин- де бригадалар мурнунда сал- дынган соруугаларын дуга- ын чугаалашкан. Ол ышмак мал чөм белетке турар ажал-ишчилерге райпо, ам- нелге коллективтери болгаш амдырал хандырылга комб- нады кино, концерттик үнүш- күннерин чорууга. Полит- массалыг ажалды мал чөм- ниң белеткелдеринин орту- зунга эки чорутканын «Коммунизмче орук» колхозта сизген белеткеди бедик депне- де чоруп турар. Ол колхозта социалисттик чарыштын түн- деринин, черер-честеринин илереткен боллеттерлер, агит- хуудустар бригадалар бүрүзү- ге 8-8 удаа үнүлгөн.

Колхозтарын партия органи- ациалары малга быжыг чөм-суурну тургузарына бо- гааш дүжүт ажаап алымшкы-

Республика наймысалынын улуттук бугуруелери, тулут болгаш автотранспорт органи- ациалары Танды, Каа-Хем, Бий-Хем, Улут-Хем районна- ын ажал-агылар-биле ажал-ишчи харылааларын тулут турар. Кызыл хоорай- нын партия органи- ациалары күүсү дүжүтү чидирг чокка ажаап алымшкы чугула са- ын салып, калкын ишчилер- инге дузалаштыры-биле хоорай органи- ациаларынын ажал-ишчилерин студенттерин, сүргүлдерин болгаш хей санныг машина-техника- ын колхозтар, совхозтарга атыкарып турар.

Сөөлү чылдарда шеф дуза- ламчызынын айтырын органи- ациаларын арга-методтар- ынын стилин өдө көрүп, ош чангыс аай план өзүлгө чору- дуп, тараа ажаалаарына ажалдаар кичилерин хонук хуусааын ажаап алымшкы- нын сөөлү чылдарына чидир ууаткан. Дүжүт ажаалаарына кичилер харылааларыг күрүсө ужу-дузалыг айтырып дөзрин хоорайнын партия органи- ациаларынын белин-биле медресе биллип, колхозтар, совхозтарга чоруткан үлүзүн бир демит болгаш органи- ациаларына санын са- лып, күүсү дүжүт даш дем- селге чидиркиштин кирши- селгелерин күзөп турарлар. Хоорайнын улуттук бугуру- елеринин улуттукчулары ко- дөжө атыкарып ажал-иш- чилерин барып ужурашп, оларын кантыг ажаллап, чоруттап турарын сонуугар, чорутуу дузаны чидирер чан- чыл болган.

Механизатор калрлар че-

Планнар күүсеттинзе-даа

СЭКП Тес-Хем райкомунун бюроу райпо коллективинин социалисттик хулааларын күүсөдир турарынын байда- лын чугаалашкан.

Бо чылдын сес айларында райпо бараан сазылаанын планын 100,7 хуу күүсеткен. Салыг болгаш нинтинин чөм- неилгелерин планнары ажал күүсөттиген. Үеин сизгич- топкалары барык шүнтү че- лишкенин ажаллаан. Калр- лар четчир. Магистеринин иштинки, даштыкы хевирин көрүштүг болдуар, салыгла- рынга иштин кылдыр өдө кы- лып, дерининче райпо баш- таар чери кичанегини салып турар. Ийгини, үшкү квартал- дарда беш магистерини ыдыг ажалдар кылдыган. Кышка белеткек багай өвөс.

Социалисттик чарыштын тилекчилерин ай санында то- даралып, оларга шаныланары тыныш турар. Хүндүлел сам-

Хоорай—көдээге КЫЗЫЛЧЫЛАРНЫҢ ДУЗАЗЫ

лишпей турар ажал-агылар- га дуза чидиреринче бир ду- гаарында санын салган бис. Ичангыя «Тилекче», «Шам- балыт», «Совет Тыва», «Сук- пак» болгаш өскө-даа совхоз- тарже комбайннар, тракторлар башкарып билер калбак били- гин 100 ажал кичини чорут- кан. Оларын шүнтүу хову, шөлдөргө тараа, сизген кезип ажаарына идепкейлиг кир- жип, куженишкенин кир- жип турарлар. Хоорайнын ме- ханизатор билугилг калрла- рында калкын ишчилеринге хей чылдарга дузалашып кел- ген телептик кичилер бисте кайы хей. Чижээ, республика- нын совхозтар каттыжышкы- нынын бугуруелге эргелелин автобазанын ажалчы- ны Александр Чирков «Көк- Тей» совхозтун таразын ажаажырына элзэн каш чыл- дарын күүсү сөзөн буртуу- де шаныгы ажаллап кел- ген. Эрткен чылдын ол СКЛ-5 деп комбайн-биле 442 гектар черин таразын чытыр кес- тиргеш, 155 гектар шөлдүн таразын бастыргаш, 2550 центнер дүжүтү ажааган. Ош бо күүсү баштайгы хушенин көргүзүлгөн база бедик. Республиканын «Сельхозтех- ника» каттыжышкынын септелге мастерсказынын сле- сарь-моторист Г. А. Напкин ажаап алымшкынын пилг

тулуг үеинде шалып-көжө- э-биле макталы каш удаа ап келген. Ол 1971 чылда Ко- дээ ажал-агынын дүзүлгө станциянын шөлдөргө комбайн-биле 600 га черин таразын, 1972 чылда га- нын ажаагаш, өрткен чыл- дын таразы шалыпчылары- нын санына кирип, Хунду- ледик демдөз өрдө-биле шаныган. Болардан өскө-даа кызылчулар ажалчын аны- гы биле колхозчу тараачынар- ын быжыг эвелеп бугуруел- дик куш-ажылы-биле каннап турарлар.

Совет көдээге улут дузаны чидирер эки чарыкка автотранспорт бугуруелдеринин коллективтери бо чылдын үн- гүлүлүлүшүн. Хоорайнын автотуруелдери автоколлектив- лерин, автобазанын форм- лектилер тургускаш, машина- ларын кузватарын тараа тө- гүлбөс кылдыр септелг сис- кааш, кожугатарын четчелдеш- чоруткан. Ош аныга албан органи- ациаларын, министр- стволарын, эргелелдерин ажаллаанда чыга машина- ларын 60 хирезин совхозтар- же база атыкарып.

Партия хоорому болгаш хоорайнын күүсөдир комтеди чоктаа чаа көдээге дузалаа-

рынын талазы-биле хөмчө- лөргө немештир 33 органи- ациаларын ажал-ишчилерин 27 ажал-агыга чорутуп, бы- жыгтаган. Олар нинтир-биле 2 мүн тонна сизгенни, 10800 тонна саванын бөлүп сараат- таарлар. Кызыл хоорайдан барган ажал-ишчилерден та- раа арыгылар, мал чөмнөри бедеттар бригадаларын тур- гускулаан. Хоорайнын чамдык коллективтеринин ажалчы- лары болгаш албан-хаакчы- лары ыштангыр хун санында шөлдө үнүп, тараа, сизген, но- гаа ажаап алымшкынынга идепкейлиг кирип турарлар.

Автооруктары ажаажыры- нын болгаш туздарын рес- публика эргелелин, Чуртал- га-коммунал ажал-агы ми- нистерствозунун, Каа-Хем- нын хөмүр-лаш разрезинин, Чонун амдырал хандырылга министерствозунун, Тыва- нын төп харылаа эргеле- лин, Улут-Хемнин ыш улут- лур ажал-агынын, «Тыва тулут», «Тыва сүт-тулут» терестерин коллективтери күүсү үеде көдээ ажал-агы ажаллаарына идепкейлиг кир- жиптир үлөсө-чизден көр- гүзүп турарлар.

Бо чылдын «Кара-Хаак» совхозтун шөлдөргө тараан ногаа аймаанын дүжүт чаа- гай болган. Ош ажаап алы- рынга хей кичи кужу негет-

тир апаар. Ичанганш ко- дээнин ажал-ишчилеринге ду- за чидир талазы-биле хоо- рай штаны ол совхозтун шөлдөргө кызылчуларын чамдык үелерде хун бүрүс атыкарып турган. Анаа бир хунде-ле ажаллаан улустун саны 150 чили, хей-хей тон- на огурети, помидорну, ка- пустаны ажааганнар. Ича- ногаа ажаалаары ам-даа үн- гүлүлүлүшүш. Чоокку хун- нерге чидир хоорай коллекти- втери 2 мүн ажал кичи-хунун ажаллаан.

Тыванын наймысалынын өөредилге черлеринин студен- тилери, сүргүлдерин совет көдээге дуза чидиреринге чылдын на куш-ажылы үнүн кирип турарлар. Бо күзүн сентябрын эргелелде рес- публиканын ажал-агыларын- че 2 мүн студенттерин, сүр- гүлдер ажаллап үнүшкен. Олар колхозтар, совхозтарга бир ай хуусаалыг дузалажы- лар. Кызылдын № 3 проф- техучилищенин сүргүлдерин Кызылдын тараа сайтар баа- зазына хушун-не барып ажаллаарлар. Салыг минис- терствозунун өөредилге ком- бинациядан 150 кичи ол ми- нистерствонун салыг бааза- зына хулаан алган ногаалар соруттап, хулаан алырынга кирип турарлар.

СЭКП Кызыл хоорому, хоо- райнын күүсөдир комтеди болгаш партия органи- ациалары тараа сайтар болгаш куртады баазага барып, дүне база хулууску элчелерге ажалдаар чуратат коллектив- терин болгаш түс-түс кичи- лерин эвелеп, кайы хунде кичини ажаллаары дузала- нын, оларын башкарып турар. Ош-биле чергелештир эгит комбинатына хулаан алган жалын эгит белеткериңе база ажалчыларын берип, бо чылдын төңүзүгө чидир анаа 120 кичини дузалашты- рар.

Кызылчулар бо айда ажал- агыларын картофелин чидирг чокка ажаап алырын- га база кичилер. Шеф ажал- чын органи- ациаларына чөт- пестер база бар. Чамдык бугу- руелге коллективтерин, албан органи- ациалары черлерин моон сонгаар ам-даа каш удаа болтулар шефтошкениңге идепкейлиг киржиринче са- ын салып, дуза чидирер даш болган чырыг экине органи- ациалыг, экине белгил бугуру- чүтүт ажаллаар ужулуг.

Тыванын наймысалынын ажалчы аныгы тараа, но- гаа аймаан чидирг чокка ажаап алырын, мал чөмнө- ри белеткериңин калбак фронтунга идепкейлиг кир- жигезин, шалычы, үлөсө- ржектегит ажаллап билирин көдээнин ишчилеринин му- нунга телепти-биле бады- кап шыдаарлар.

А. КИЛИН, СЭКП Кызыл хооромунун көдээ ажал-агы кидиминин эргелелин.

„ТИЛЕЛГЕДЕ“ ЧЫМЫШТЫГ ИШ

Д. С. Дандарга уурткан № 2 хову бригаданын ош кире комбайн тараа кестирит тур. Бо чылдын ол коллектив бригадалаш өвөс, бөлүктөп ажаап алып депшигелдег арга- ны ажаллап турар. Бир үча- стоктун таразын чытыр кес- тирип ааш, ош кургаарын манавайн, даразында үча- сток- ке кире, өскө бир бөлүк ком- байннар тавыча чып басты- ып кириптер. Ынаар ажал- лаары уеин камнап алырынга көчүгү эптин бадытаан. Оларын техниктиг оонала- зын чорууларынга ол- база ажалыгы.

Совхоз бо чылдын 6,5 мүн тонна таразын күнүгө ду- жаар планын 9 мүн тонна че- дирер деп социалисттик хулаа- гени алган болгаш ош ынаа- ла күүсөдир шыдаар аргалыг.

Комбайнлер арыт-шөвө хову турлаанга кээп дүштөй бээр аразында оларын ам- ылап, чурттап турар байда- лы-биле таныштыр көрүлүс. Турлагда столваа, механи- толар чурттаар өрөдөр, кы- зыл-булун эки деритинген. Кызыл-булуну эки шимеп, каастаан, ында чаа солун, журуларын, номнарын дел- гөп салган, көргүзүт материал- дарын аскап болду.

Бригадда республиканын совхозтар каттыжышкынын автобазанын тараа сөөрүтү чо- лар болду. Олар 865 гектар күктүрүз ажаап алырынга ба- за кирип турар. Сидос ажаалаарында Ооржак Чамзы- рыпайнын бригаданын 9 комбайн кирип турар. Оларын ажаанда дээр черин Ондар Начын-солун агре- гады ээлеп келген. Ош ком- байнында шийлип чорутуу кы- зыл-булун кичилер чорутуу. Бүр черин тараажылар чаа- гай дүжүтү чидирг чок ажаап алып даш чүтүлүг ажаллап турар.

В. СЕЛЕЗНЕВ.

Малга хөй чөм дээш

Барыш-Хемчик районун «Барлык» совхозунун төп сал- ыры нинтинин малныга 1000 тонна сизген, бедеткеш. Ам- даа 500 тонна сизген кезип бедеткештир негеттиш турар. Сизген шөлдөргө ажаллап тур- лар үш ажаага, бир ажаага немештир Селендер бедеткег оонаалаары чокку хушениң күүсөдир даш сөрү кириш- кинчир ажаллап турар. А. Ар- тис-оол-биле С. Шымыранын ууртуту турар ажалчыларын ишчилер алган хулааларын күүсөдир шоошудай берген.

Салбырга 200 тонна сенаж салыры берилген. Ош ооналаа 200 хуу күүсөдирин. 20 тонна бугу-бурун кышталар бедеткеш. Кышталар септелге чорууларынга тускай зено- ларын органи- ациалар атыка- рган.

М. ОЧУР-ООЛ.

МУРНАКЧЫ КОЛЛЕКТИВ

Тоску беш чылдын шийтпирлиг хуу- саа чылынын планын оонааларын хуу- саа бедеткеш даш «Тыва комб- нады» коллективтери, тус-түс ажалчылар аразында социалисттик чарыш калбарган. Комбинаттын топ электростанциянын ажал-ишчилери, инженер-техниктиг ажалчыларын август айынд бугуруе- леринин бүгү көргүзүлгөн талазы-биле атыкан хуусааындын үш хун буршаар доозун, социалисттик чарыштын тилекчи- зин болган.

Электростанция эркен айда 13,500 киловатт-шак электрэнергияны бугуру- үндүр турган, черек кырында 15,530 киловатт-шак электрэнергияны бугуру- геш, планын 115 хуу күүсөткен. Чылдын эгелдинде бо хунге чидир 2 м. киловатт-

шак электрэнергияны планда ажыр бер- ген. Чылдылга бээринин энергиянын 104,5 хууга ботандырган. Ош-биле че- релештир куш-ажылын бугуручуу эркен сес айларда 113 хуу болган.

Коллективтин алам-бүрү мергелеш- ги ажалчыларын аразында калбарган со- циалисттик чарыштынга электростанциянын кол башкарылаанын дежуринин Г. Шук, буадысирет С. Чалсан, элек- тротесарар М. Бабкин болгаш котельный пегинин элчег слесары А. Санчи олар бирги черлерин ап, тилекчи болганнар.

ЧУРУКТА: электростанциянын мурна- чыларын бирээни Александр Санчи.

В. ЧАДАМБА.

Тес-Хемниң албан черлеринде

ЧАМДЫК ХЕМЧЕГЛЕР АЛДЫНЗА-ДАА...

Ажалчы чоннарын кул- тура хандырылаары өккелдерге сөөлү үеде улут кичанегей салынып турары кымга-даа билдингир. Чонун даштанылаарынын төвү кул- тура олагларынын материал- дыг базанын быжыгларын кол айттыр. Бо талазы-биле бистин Тес-Хем районда элзэн хөмчөдир амыдалга бот- тандыган.

Районда көдээ клубтар, би- блиотекалар, музыка школа- ы, районун Култура бажыны даш өскө-даа албан черлер чонга бараан бооп ажаллап турар. Эрткен чылдын 0. Шы- паага, У. Шыпаага 75 олуттуг чаа клубтарын ажаллап кириптер. Шуурмакта көдээ клубту алыткан. «Чодураа» болгаш «Ав-Эрик» колхозтар- да көдээ Култура бажыны- ында төп олакта системала- рын кылган. Районун музыка школазына кантал септелге- ни база чоруткан.

Каксы көөргө, чамдык хөм- чөдирин ап чорутуп турар- даа болза, чогуу материал- дыг базанын ылап-ла агыг не- гелдег дүжүтү тургузар та- лазы-биле бисте эвелеп санын салып турарын ажаллап болур. Култура албан черлеринин дөзү-дөзүлгө-биле хан- дырылаары багай. Чангыс сө- биле чугаалаар, бугуру-ла эки деритинген чер чок деп чугаалап болур. Ош моон ажалла фактылар бадытаар. «Ав-Эрик» колхозта 150 олут-

түг клубта чүгө 96 диван бар. Чамдык инвентар эргиле- рин. «Чодураа» колхозтун 200 олуттуг көдээ Култура бажынында чүгө 45 диван бар. «Тес-Хем» совхозта бай- даа база-да дээрлөөсө, Ажал- агылар боттары дерит-көкөс- сөз салып алып, култура олагларына бүгү байдалды таарымчалыг тургузар хөм- чөдөргө кичанегей салбайн турар. Даштанылаарын төвү клуб чорутуп чараш дерит- тинген, бүгү хөмчөсө четчир болза, кымга-даа өөрүчүгү, култура олаанче чон күзөд- ли-биле бар ийин.

Белир кымка бедеткеш сонгарлаанышкын чокка шийтпирлер чугула айт- ырыларын бирээни. Ош ра- йонун, култура албан чер- лерин нинтир-биле багай өс- сөткөн У. Шыпаага көдээ клуб, библиотека, ферма, бри- гадалары кызыл-булуннар мичага дээр септеттиген. «0. Шыпаа» совхозтун Лес- пелде, Ав-Чиралаа көдээ клубтарга, библиотекаларга мичага хал дөгөөн. Күрүсө мичага планын оонаала- лар чидиркиштин күүсөдир- ин турга, өскө чамдык ажал- лар сөөлдө болгай аан дээр хөмчөдир чайтар болза чо- гутур. Ам черде камна септе- ге эгелерин, сүт оюну, ма- лаш хаарын, өвө-чиринти хал хулааларга септелге кы- ырга, ош ынаар кантыг бо- лур деп айттыр чайтар- ла тургустунгун келер.

Кымка бедеткеш чүгүла Утулде хөмчөдир боттан- ырынга «Ав-Эрик» колхоз- та көдээ клуб болгаш библи- отека эргелечилерин Салжак Делер, Лилия Каага болгаш Кызыл-Чыраа көдээ Совет (Саргалы 0. Маады), Шүр- макта көдээ клуб (Эргелечин

М. Зыринов), ында чыт бедеткеш үчастан (чалкыныг эш Сугулар) эки кирип- келгил бооп, ажалды шалып органи- ациаларын айттыр апаар. Ош-биле чергелештир Берг- лаг көдээ Совети «Тараа Шалык Стааль», «Тес-Хем» сөхкө (директор Бадмы-оол Начын-оол, ажалчын комитет- инин даргазы Артына Сары- оол), «0. Шыпаа» совхоз (ди- ректор Монге Сундуйеи) култура албан черлеринин кымка бедеткештир ийин чер- генин айттыры кылдыр көрүп келгендерин ажал ама че- дир доозулаан, ханры-даа ээлеп кирибиз ажаллар хей. Утулде алаанын ажал-агы- ларда школа, ышмал, уру- лар албан черлерин көчүт эки септеттиген. «Тес-Хем» сов- хозтун У. Шыпаага көдээ клуб, библиотека, ферма, бри- гадалары кызыл-булуннар мичага дээр септеттиген. «0. Шыпаа» совхозтун Лес- пелде, Ав-Чиралаа көдээ клубтарга, библиотекаларга мичага хал дөгөөн. Күрүсө мичага планын оонаала- лар чидиркиштин күүсөдир- ин турга, өскө чамдык ажал- лар сөөлдө болгай аан дээр хөмчөдир чайтар болза чо- гутур. Ам черде камна септе- ге эгелерин, сүт оюну, ма- лаш хаарын, өвө-чиринти хал хулааларга септелге кы- ырга, ош ынаар кантыг бо- лур деп айттыр чайтар- ла тургустунгун келер.

Кымка бедеткеш чүгүла

айтырыларын бирээни отту- лар чүдү болур. Район төвү- де култура албан черлерин от- тулар чүдү-биле алыттыр- ган. «Ав-Эрик» колхозта клуб- та чангыс тонна-даа хөмчө- лаш сөөрүлүшкөн. Шак мича- байла «Чодураа» колхозта база тургустунган. У. Шыпаа, 0. Шыпаага култура албан черлеринде олар чүдү шүүт чок. Уш ажалды түс-түста харылап турар аштерин мичага айттырынын бистин кидимин талазындап пош- катканы толдугай-дыр. Ич- чалаа-даа түс черлерде ажал- агы уурутууларын, партия, совет оргналар бөжө өвөдү кичанегей салып турар. Кыш- ка бедеткеш сезонун ажал- лар-биле даш чорууларын ма- нап олурбайн, эржектег эгелэ- рин чүгүдү турган.

Райкүүсөдирин култура кидимин чөтөстөрүн чыла- лар хөмчөдирин ап турар. Районун култура хөмчөдир- инин ийи чылдын перепек- тинин планын тургускан. Көдээ библиотекаларга, клубтарга дуза көргүзүр-би- ле ажалчыларын быжы- ларын. Соруга чүд дээрге, чер- черде партия, совет оргналар, ажал-агы уурутуулары култура албан черлеринин ажалын ажаллаар даш бир дөч-биле ажаллаар болур.

З. ЧОДУ.

райкүүсөдирин култура кидимин эргелечин.

Коммунистер чарыштын организакчылар

Киевтин «Красный экскаватор» заводун коллектив беш чылдын шийтпирлиг үшкү чылынын планын чидиркиштин күүсөдир турар. Чылдын баштайгы чары- мында наадын ажал 1114 мүн рубль продукцияны сайгарган. Куш-ажыдын бугу- руучуларын бедеткештир, планын ажал күүсөткен. Ол бүгүн бедик алырынга бо- гаалаар, бедеткеш үчастан, түс-түс ажал- чынар аразында калбарган социалисттик чарыш уут иштин бооп турар. Чарыштын мичага бугурунда коммунистер, ком- сомолчулар, профвеледич активдер чө- рүп турарлар. Олар органи- ациалар болгаш кичанегей уут ажалдарын кылды, үлө- герлиг ажалдарын чижэн көргүзүп турарлар.

«Профсоюзныга эи дээр», «Алдын колдуг мастер», «Бижидикчи мастер» даш ышмак хундугут ат даш күш-ажы- лы чарыш ол бугуруелге черинде негелдөөн болгаш мурнакчыларын чидиркиштин, оларын дүжүлгөзүн калбаа-биле негел- дөөн турар.

ЧУРУКТА: заводтун партком секретары (созагы талазында ийин) коммунистер Н. И. Погорелов, П. И. Канцеляйт, А. А. Заремба болгаш В. В. Каминский олар-биле социалисттик хулааларын канчаар күүсө- дин турарын дугайында чугаалажып тур.

А. ПОДДУБНЫН ФОТОУ. (СЭТА-нын фотохроникасы).

Агарлаашкынын дүргеделир

Өвүр районун «Торгалыг» совхозу 77 тонна дүжүт сазырын социалисттик хулаа- генин айткан. Дүжүтүлгө чидиргир ажалчын турар хөмчөдиринин түнелдөө ажал-агы күрүсөгө дүк са- лар олаанын 70 ажал хууун күүсөткен. Дүк сазар планын додур болган ажал күүсөдирини курдаарынын тыварын, аргалары ажаллаарын шийтпирлээп, ажал-агынын малчыларын, мал ажал- чын тускай эртемдерин 12 мүн баш хойу агарлаарын үгүлүчүлүп турар. Тор- галыг, Чаа-Суур сууларга пунтууларга хойу агарлаары-биле Кара-Таз, Чока Ка- лып-Бажынын хойу бригадаларын ко- даннары уурук-сууруктап кезип турар.

Агарлаашкынын шалынын чорууларынга Чаа-Суурда кыргында пунтуулула бедеткеш эки турга, Торгалыг пунтуулула бедеткеш хей. Электрлуг 41 хачынын 27-ин ажаллап турар. 14 хачыларын ар- тыг кезектери чогулган ажаллаашкы- мас. Ош хараазы-биле кыргындаан кол хачы- ны-биле чорулар ужулга таварышкан. Ажаллап турар электрлуг хачылар үрө- ли, ош септелг элзиринге хей үе негетти- гин, ажалга саздалаа үрүчүлү болу- лар. Бо талазы-биле совхозтун кол иже- керин Т. Сундуй санын салып, дуза чидир- бейн турар.

Т. ДАМБАЖЫК.

Хөй уруглуг иелерни „Иениң алдары“ орден-биле болгаш „Иениң медалы“ медаль-биле шаңнаар дугайында

Тыва АССР-ниң Дээди Советинин Президиумунун чарлы

(Төңүзү, 3-сентябрь № 216)

ЧӨӨН-ХЕМЧИК РАЙОН

Төс уругну божан болгаш

кижиктен иелерни

«ИЕНИНГ АЛДАРЫ»

Орденниң

И ЧЕРГЕЗИ-БИЛЕ

Сүдөн Ламакаевна Мон-

гун — Хондоргей школазы-

ның амылчыны.

Чысмаа Чамбаловна Мон-

гун — Ленин атыг колхозтун

колхозчуу.

Чылбай Лодаева Ондар

— Чыраа-Бажы уруглар

санынчы повары.

Сөө уругну божан болгаш

кижиктен иелерни

«ИЕНИНГ АЛДАРЫ»

Орденниң

II ЧЕРГЕЗИ-БИЛЕ

Ханды Чудумова Дон-

гак — ССКП-ниң XXII съезди-

ни атыг колхозтун амыл-

чыны.

Мария Монгун-ооловна

Монгун — Ленин атыг кол-

хозтун колхозчуу.

Севдаия Конай-ооловна

Монгун — Искра колхозтун

колхозчуу.

Дендей-оол Калзановна Ондар

— «Алдан-Маадыр» совхоз-

тун амылчыны.

Калыаан Айдыр-ооловна

Сат — Иналдыр байжы-

ның саватарыны.

Серия Кочил-ооловна Хо-

валыг — Ан-Даш школазын-

чы амылчыны.

Чеди уругну божан

болгаш кижиктен иелерни

«ИЕНИНГ АЛДАРЫ»

Орденниң

III ЧЕРГЕЗИ-БИЛЕ

Очур Даргановна Донгак

— «Болшевик» совхозтун амыл-

чыны.

Дыртты-Кара Чамбаловна

Куулар — «Чыраа-Бажы» сов-

хозтун амылчыны.

Мандараа Канчыр-ооловна

Куулар — «Чыраа-Бажы» сов-

хозтун амылчыны.

Доржукаан Очур-ооловна

Монгун — Шени суурда өг-

бүдө ээси.

Татьяна Давыдова Монгун

— «Алдан-Маадыр» совхозтун

амылчыны.

Сута Кара-ооловна Ондар

— «Алдан-Маадыр» совхозтун

амылчыны.

Роза Октеп-ооловна Ооржак

— «Искра» колхозтун колхоз-

чуу.

Кара-кыс Довукаевна Са-

рыглар — «Алдан-Маадыр» сов-

хозтун амылчыны.

Анна Ламбаева Хоуалыг

— «Сут-Хөл» совхозтун амыл-

чыны.

Судан Санжиевна Хоуалыг

— «Искра» колхозтун колхоз-

чуу.

Борбай Суудук-Хаевна —

Монгун — «Алдан-Маадыр»

совхозтун амылчыны.

Елизавета Шугур-ооловна

Монгун — «Чыраа-Бажы»

совхозтун амылчыны.

Мамаа Мары-Мандыковна

Монгун — Сут-Аксы суурда

өг-бүдө ээси.

Кертик Дүкеевна Ондар

— «Алдан-Маадыр» совхозтун

амылчыны.

Хоняна Бугажыковна Хо-

валыг — «Сут-Хөл» совхозта

рабхозтун амылчыны.

Беш уругну божан болгаш

кижиктен иелерни

«ИЕНИНГ МЕДАЛЫ»

МЕДАЛЫН

II ЧЕРГЕЗИ-БИЛЕ

Белек Кок-Хунаева

Кара-Монгун — «Чыраа-Ба-

жы» совхозтун амылчыны.

Барымаа Сарыг-ооловна

Кара-Сал — «Болшевик»

совхозтун амылчыны.

Хочун Доржукаевна Куу-

лар — «Болшевик» совхоз-

тун амылчыны.

Бакан Бабыштановна Мон-

гун — «Болшевик» совхоз-

тун амылчыны.

Зинаида Бугажыковна Мон-

гун — «Алдан-Маадыр» сов-

хозтун амылчыны.

Татьяна Манзырчыева

Монгун — «Сут-Хөл» совхоз-

тун амылчыны.

Чезек Дукун-ооловна Мон-

гун — «Алдан-Маадыр» сов-

хозтун амылчыны.

Чылбай Биды-ооловна Мон-

гун — «Сут-Хөл» совхозтун

амылчыны.

Долгараа Дмитриевна Ондар

— «Сут-Хөл» совхозта

рабхозтун бухгалтеры.

Күзөмаа Сереновна Ондар

— Бора-Тайга школазын-

чы амылчыны.

Александра Семеновна Оор-

жак — «Чыраа-Бажы» сов-

хозтун амылчыны.

Досуаа Тулукчовна Са-

рыглар — «Алдан-Маадыр»

совхозтун амылчыны.

Сыгыр Белоконевна Са-

рыглар — «Алдан-Маадыр»

совхозтун амылчыны.

Сертиама Канчыр-ооловна

Сат — «Болшевик» совхозтун

амылчыны.

Ольга Бабыштановна Хо-

валыг — «Искра» колхозтун

колхозчуу.

МОНГУН-ТАЙГА РАЙОН

Төс уругну божан болгаш

кижиктен иелерни

«ИЕНИНГ АЛДАРЫ»

Орденниң

III ЧЕРГЕЗИ-БИЛЕ

Базы-Наамы Иргитовна До-

кур — Мугур-Аксы суурда өг-

бүдө ээси.

Чеди уругну божан болгаш

кижиктен иелерни

«ИЕНИНГ АЛДАРЫ»

Орденниң

II ЧЕРГЕЗИ-БИЛЕ

Дарымаа Содуамаовна

Салчак — Кызыл-Хая суурда

өг-бүдө ээси.

Ады уругну божан болгаш

кижиктен иелерни

«ИЕНИНГ МЕДАЛЫ»

МЕДАЛЫН

I ЧЕРГЕЗИ-БИЛЕ

Серемеаа Донгановна Ову-

удан — Мугур-Аксы суурда

түдүктөгү уластуругун амыл-

чыны.

Боруй-Кара Чымыр-оолов-

на Саая — «Малчы» колхоз-

тун колхозчуу.

Беш уругну божан болгаш

кижиктен иелерни

«ИЕНИНГ МЕДАЛЫ»

МЕДАЛЫН

II ЧЕРГЕЗИ-БИЛЕ

Давышай Чамыяева Иргит

— райкускомуну культу-

ра кидизинин амылчыны.

Анай Очуровна Куулар

— «Малчы» колхозтун колхоз-

чуу.

Оюу Кененовна Куулар

— Мугур-Аксы суурда өг-бүдө

ээси.

Тайтаа Тааковна Сүрүн

— Мугур-Аксыда ортумак шко-

лазынчы амылчыны.

Долгараа Иргитовна Уепун

— Мөгел-Бүрөндө школа амыл-

чыны.

ТАНДЫ РАЙОН

Сөө уругну божан болгаш

кижиктен иелерни

«ИЕНИНГ АЛДАРЫ»

Орденниң

II ЧЕРГЕЗИ-БИЛЕ

Ранса Чоодуева Аракчаа

— «Россия» совхозтун амыл-

чыны.

Тыва АССР-ниң Дээди Советинин Президиумунун

Даргазы Б. ДОЛЖАНМАА.

Тыва АССР-ниң Дээди Советинин Президиумунун

Секретары С. КРАСНЫЙ.

Кызыл хоорай, 1973-ылдың август 28.

ДЕЛЕГЕЙ БО ЖҮННЕРДЕ

ЧИЛИ БОЛГАШ ДЕЛЕГЕЙ РЕАКЦИЯЗЫНЫҢ КЕМНИГҮҮЛГЕДИГЛЕРИН БҮГҮ ДИПТЕРНИҢ УЛУСТАРЫ БУРУУ ШААП ТУР

Профэвилелдериниң Федерациязының

Бүгү-делегей медеглели

ПРАГА. (СЭТА). Чилиге болган шериг уйымзиниң түнелениде улусчу чагыс эп-тиң чазас дүшкөн болгаш президент С. Альенде алуоткен деп дыңнаткан, профэвилелдериниң Бүгү-делегей Федерациязы бүгү делегейниң профэвилелдериниң болгаш амылчы чоннарынның өмүзүнден ол уйымзиге удурланышынын илереткен. Профэвилелдериниң Бүгү-делегей Федерациязы Поагага ол дугайында медеглелин парлаан.

Иштики болгаш даштыкы реакциялыг идегеттерниң сүлүзүнниң түнелениде чили улустун хомаарышпас чоруунга, национал суверенитетинде удуу үлүгеткен уйымзини Профэвилелдериниң Бүгү-делегей Федерациязы шыңгызы-биле буруу шаап турар.

Чилиниң национал курлавырларын мунундагызы шыкаш кара туразында молчулук амылчыларга арзын камгалаар дээш сүлүзиге белеткээринг идегеттерин илеришкен, реакциялыг күштерни араатанзыг үлүгелишкн кылырынча ыдалаан монополия бөлүткери Профэвилелдериниң Бүгү-делегей Федерациязы буруудадыр турар.

Профэвилелдериниң Бүгү-делегей Федерациязы чили улустун чагыс аай профэви-биле, Чилиниң бүгү-ле демократтыг күштери-биле эп-септик каттыштырылганы илереттишкен, оларның социал болгаш экономиктиг чазал алышыныннарны, хос-

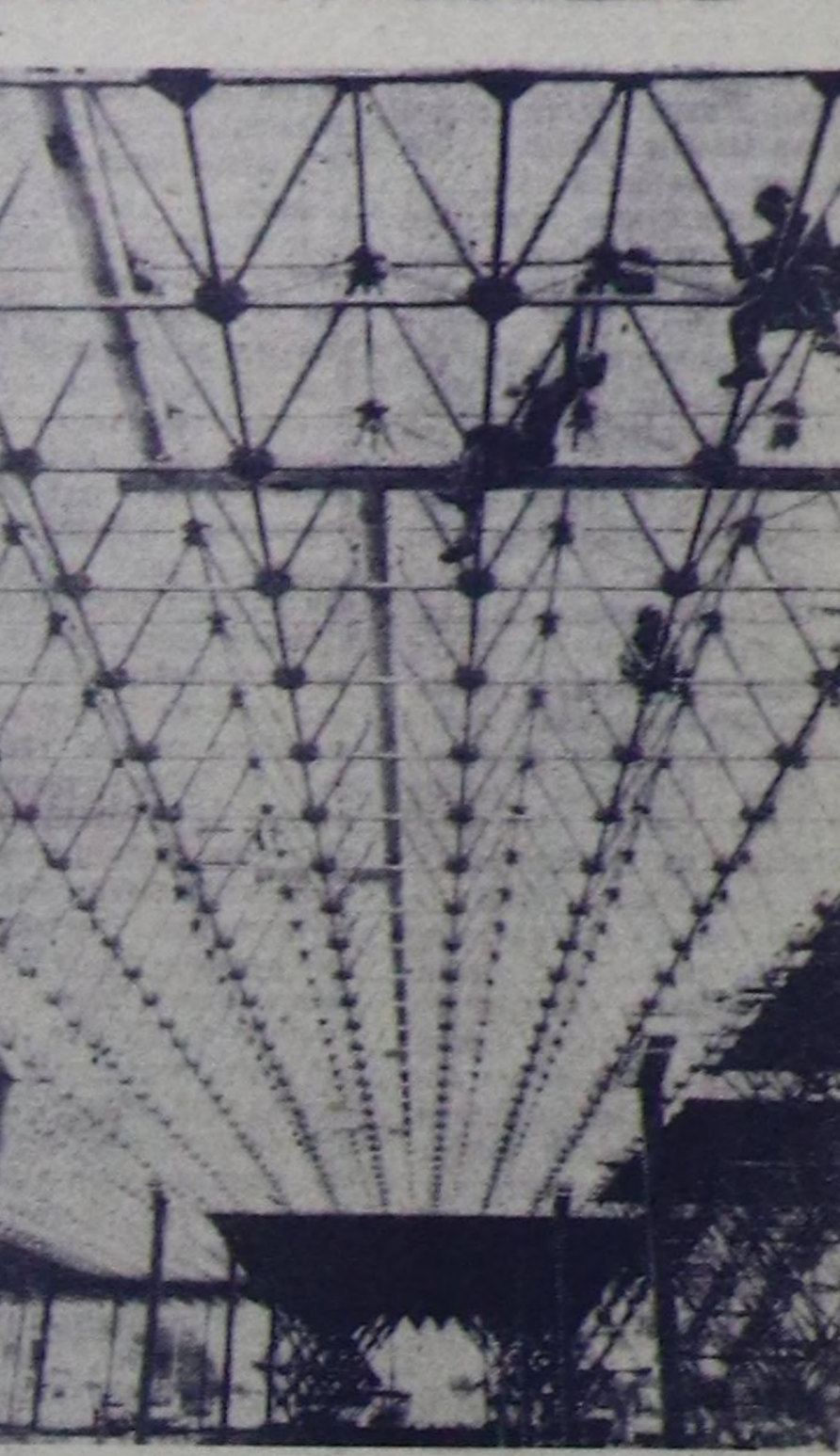
талганы болгаш демократияны камгалаар дээш демиселин шийтпирли-биле деткип турар.

Чили улуска удуу ол кара сагыштыг үлүгелишкнниң буруу шаазырыне дүрүм өзүгээр норм-чурумну катап тургузарын негээринче, профэвилел болгаш демократтыг хөстүг эргелери барындааларын, профэвилелдеринге база демократтыг күштерге удуу үлүгелишкннерни соксадырын негээринче Профэвилелдериниң Бүгү-делегей Федерациязы бүгү чурттарын профэвилелдерин болгаш амылчы чоннарын кыйгырган.

Бо чурттарын амылчы чоннары бугу-рүлге болгаш албан черлеринге боттарыны чили аны-дүмаларын болгаш штерин деткээнин илереткен митингилерни болгаш хуралдарны эрттире ужурулуг.

Бөө-чепсектик дузазы-биле конституциялыг хоолуу-дүрүмү, Чилиниң амылчы чоннарынның молчугелден хосталган эргезин уруп, узуткаан уйымзинилерниң мунунга дүмүп өззиринде ойталаан президент С. Альендениң боауну дайынчы албан-хүлээгезинге тургаш өлгенинге ПФФ ханызы-биле кажыдамышан, туоускаалын мангенидип турар.

Президент Альенде хосталганы болгаш демократияны тикелгези дээш демиселге өлген алдарлыг маадыр бооп түгөтүге кирген.

ВЕНГР УЛУС РЕСПУБЛИКА. Неир чылын Будапештиге болур делегей армказынның төп делегей бажынын (чурута) тууду турар. Демир кезтерден кылган шыгылыг бажы 23 муң дөрбелчин метр шөлдү ээлээр. МТИ—СЭТА-ның фотозу.

БҮГҮ-НИИТИНИҢ БУРУУ ШАВЫШКЫНЫ

Дына хай чурттарын амылчы чоннарынның калбан масалары, эрге-чагыргалары болгаш хай-ниити төлөөлекчилери Чилиге болган шериг эргилдеинге боттарынын илереткен, ону буруу шаап турары илеретип турарлар.

РИМ. Италияны Компартиязының баштаар чери Чилиде шериг эргилдеин шийтпирли-биле буруу шапкан медеглели кылган. Улустарын социалисттик депшилегени оруу-биле улустан шимчээшканын шаштыктаар сорулга-

биле мындыг үлүгелини кылганын медеглээн. Кадит-дошкун аажылаашкына таварыш турар чили коммунистер, амылчы чоннар болгаш демократтыг-биле акы-дүмаларын эп-септик каттыштырылганы Италияны Коммунисттик партиязын удурулгазы илереткен.

ПАРИЖ. Францияны социалисттик партиязын бирги секретары Ф. Миттеран Чилиде шериг уйымзиниң шыңгызы-биле буруу шаап көрүп турарын илереткен. Сальвадор

улуу-биле килеппе, удурланышыны илеретип тур бис. Улустан күзөл-соруу өзүгээр демократтыг өзү-биле согушкан президент боур Сальвадор Альендениң чазалан шериг күжү-биле дүжүргөн. Ол дугайын Шведияны премьер-министри У. Пальменин ында тараткан медеглелине чуталап турар.

Чилиде боолушкун дугайын чажыраар чорукту черде болдурбас ужурулуг бис деп, У. Пальме медеглээн.

Чилиде боолушкун дугайын чажыраар чорукту черде болдурбас ужурулуг бис деп, У. Пальме медеглээн.

ЧИЛИДЕ БАЙДАЛ

тар» деп, шериг хунтазы радий-биле чарлаан. Байтайгы сан-туну өзүгээр аларга, шериг уйымзиниң түнелениде 1.000 амыл киж өлгөн бооп турар.

НЬО-ИОРК. (СЭТА). Найысылдада болган чуртун өгө-дээ элээн кам районнарында тулушкунунарнын кадыг-дошкун байдалынын болгаш чер-терде калбарганынын дугайында чаз дындадырлар оон кылган турар. Сантьягонун амылчыларын черлеринде болган университет дешиктеринде ола шынныг тулушкунунар чоруп турар.

Шериг хунтазын албан ужурунда дындадынарлар. Мында чуталап турарын өзүгээр аларга, өлүктен президент Сальвадор Альендениң дүвү-далаш-биле, чажырып көрүжүктөн бооп турар. Дындадыр оон «бодунун амылчынында четтингенини» дугайында (уйымзинин баштайгы шааттарында-ла негээрэн дашчыры чутта) чагыс-даа сөө чок бооп турар. Альендениң мага-боду президент ордуздан ону штер-биле алганынын соонда тывылганын ында айткан.

Хунта барык чутле шериг кижилерден тургустунган Чилиниң чаз чазалан дүвү-далаш-биле тургускан. Ону генерал Пиночет баштап турар. Хунтамын удуруткучлары чутле «Кубада алыда» бүгү чурттар-биле дипломаттыг харылааны тудар деп турарын дугайында медеглээн.

НЬО-ИОРК. (СЭТА). Шериг уйымзини кылганынын түнелениде чуртун илгиткен эрге-чагырганы ээлеп алган шериг хунтазы чаз тургустунган

гайында (уйымзинин баштайгы шааттарында-ла негээрэн дашчыры чутта) чагыс-даа сөө чок бооп турар. Альендениң мага-боду президент ордуздан ону штер-биле алганынын соонда тывылганын ында айткан.

Хунта барык чутле шериг кижилерден тургустунган Чилиниң чаз чазалан дүвү-далаш-биле тургускан. Ону генерал Пиночет баштап турар. Хунтамын удуруткучлары чутле «Кубада алыда» бүгү чурттар-биле диплом

(Ч у р у м а я)

берип, оон орлу күүрүң
дээш кызымаккай ажылда
рын күзөп орган.

Аныяк хойжуга ол ч
улуг шыгалада болган. К
хөстүң 300 ажыг доюн кы
тан хур ажыгар дээш М
дыр-оол кызымаккай аж
даан. Кадарчынын чымыш
ижинге чажындан чаңчы
кан-даа болза, чамык бе

хайлалдар ону дүүргэн бичигдүүлгэн, Малга бэлэтлэсн-ширбаяг чөдөшлөхтэй онд хамтдаа суурдан кашан-д километр ырак Зэвгий-Алдын даа хуштангаан алыг-чөм бөгш бөсө-даа хөргөлзөн түвүрүг уужын кадохот төвү кириужуга бө-даа тавардгыг, хушкын хой хураангай берүгүе кум кынын алыр шыг бөзүн тынызбайг баар. Ийнху хонганда кайдай Каркыс онд орунгуа хойну кады бөзгөрг, мычан харын бичигдүүштын ап бөдүр. Ничалдаа даага онд кылым ахыг

Хурагч нар амистиктээр, хар эрээр, кажавны улам чылыгласиген сөөртүр, ыаш белкээр, аш-чем кылар дээр, черле чуну кылбас дээр!

база-ла тамчык турбас, чедир уламчылап келир. Дундар-даа төрүшөр... Чамлы Маадыр-оол ажыл-иштен хол салдынып, ундарап, кол даргазынга хой кадарып ит даvas-тыр мен деп четкилээ. Ыччалээ-даа дарга аңаа дуулар азыктыг зора-суме

Чадын чылыг хуни
келген. Дүвү-шуурганн
даржымтыг кыш улуг шылг

даны аныяк хойжуга та
рыштырган. Эш-бөрүнүн, а
зынын, төрзөн колхозу
агаа көргүзүп келген ачы-
язы-биле хойжу • Маади
оол төрүүр чүс башка онаа
тыр 86 хураганын камга
лаган. Ол Монгол-Тайгага эл

Оон бээр он чыл эрткен
аньяк хойжуну ол чылдар
шагнын дөрт эргилдизи хой
жуну кадыг-берге, чымыл
тыг ажыл-ижинге улам хан
дыкшыдып каан. Ажыл-ижи
дээр оон төккөн дери:
Амгыраат кылды суг иег.

Гүннар болгулаан. Ам кадар
чы беш салгакчыларын
Зояны бирги, Анчынаазы
ийги класта өөренип турар
өөкөлери уруглар сатигинде
Ол уруг-дарынын өөредилге
зи, кижизидилгези дээш са
гыш-човангыр ала. Олар

Сентябрьдын каан, аяк би
хүнүндө республиканын Ал-
тан-маапыр аттыг чурт-шин
чилел музейинге ыраккы Мөң-
гүл-Тайга чурттуг, «Мөгөн
Бүрө» колхозтун мурнакчи-
хойжуларынын бирээси, тоду-
раа дег дозур карактарлы
чалал арын-шырайлыг, туту-

— Кадайым Кара-кыс Сал-
так аарааш эмчид
ам чарткы чыл ажыш турар
Хөөкүй хой-биле халбактан
чып тургаш, соокка алыска

— Чааскаан бергедеп-де турган боор силер аз?
— Эжи чокта берге-де чу-
ве-дир. Кылар хамчы ажы-
кижиге онаажыр. Чамдык та-
варыгада инек-даа саяп, уру-
ларга идик-хеп-даа сада бээр-
дир мен. Ам канчаар шыда-
жып эртер апар.

Айтырыгга тоолуг харым берес, бундулжин чугакыг аэс, минчалза-лаа эрес-сөрүк түт, аа-коо хемиянын, белиги белиг туруг-хаяларын дагылыг чүртүн аныак хойжуу. Намзын Маадир-оол найысы ладын Ленин күдүмтүзү-би ле чоргаар базып өргөн. Оол хөрөзөндө Ленинчи юбилей медалы хунте чайнап чороаан. Ол ызымаккай күм-ажыла

Малчың бо чылым кышкы белеккенген. Эсенга-Ады кыштаанда ол алды танысигенни белеккеш чедирип агай. Тайга-сынынгы Моген-Буренден ол хире ситенни кези алыры берге ажал. Ол ыккаш кажааларын, чурттаа бажынын шагда-ла септен агай. Кургаг одек база белек.

— Кышка баш удур эки б
леткенири, чайын хойлар
серини өттүг тайгаларга с
миртири, хойнуң кышкы ола
ларын амдыгааштан шиш
алыры, кадарчынын боду
арга-дуржулгазы хойну

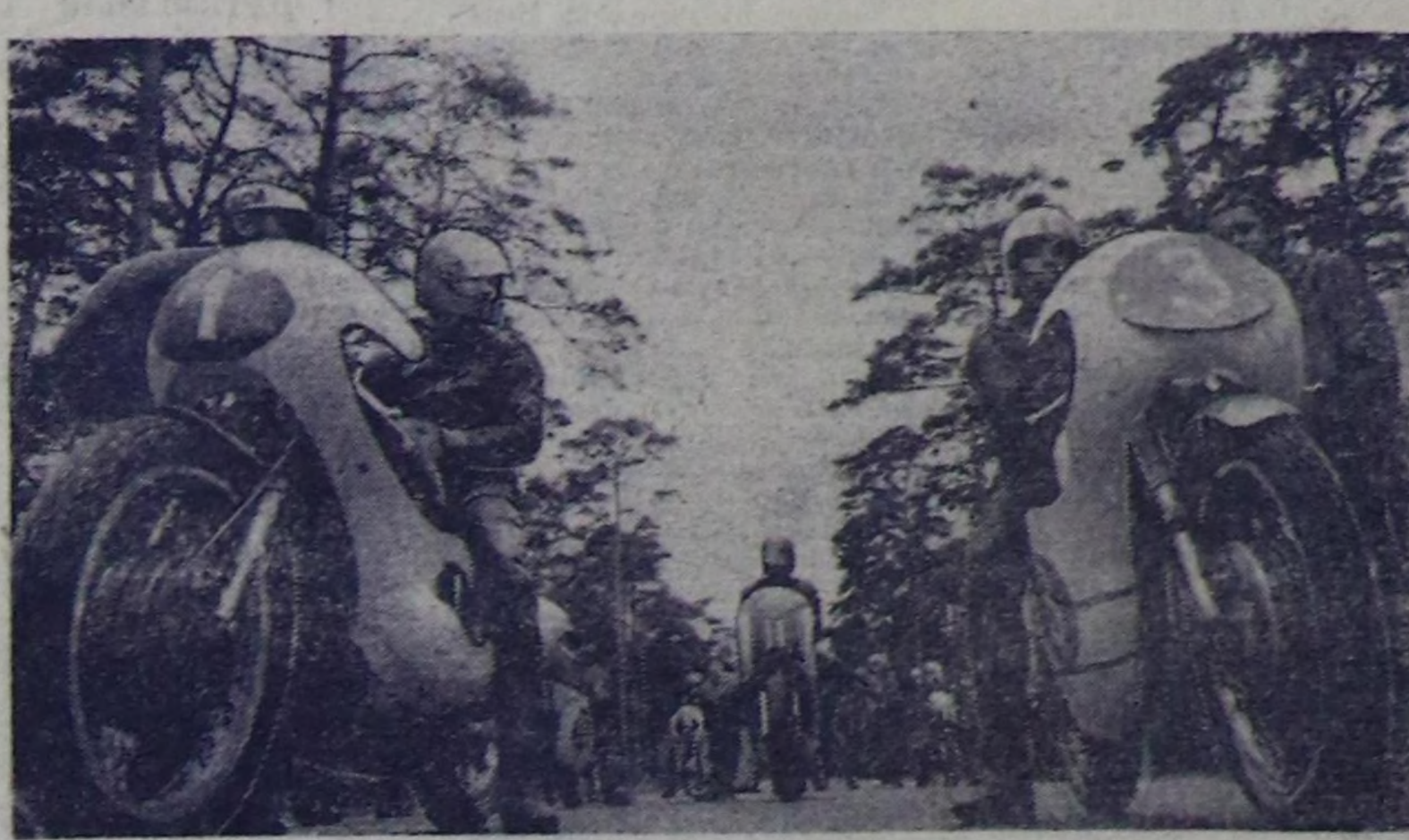
Чамдук чердерде хайжулар сууржун амыдыралче болган ээчегинг кадагче шилчин турар. А - Моген-Бурен» колхозта бе ажал шоолуг чорувастаан. Маадыр-болдун амыда турар бригадасында 30 ажал малчынын бар. Олар сууржун амыдыралды шунту күзеп, о

Бөө-Ах деп жерде бир аал-
дан үш үчс ажыг хой эртенг
содарже чаттыны уунгүр. Об
сортта ажыл-ишке хандын
шылдгч, алымынчач үктү
матчыч Намын Иргитов
Маадыр-оол басып чорур. Об
кузел-сорлгазы шийтирч
үшкү чылда кызымакка
ажылдаш, матчындар орун
зунда калбаган социалист
чарышка тилекчи болур.

Чараш аржыыл, кара костью
Савыла тон, сапык идик.
Чагдыг айт, сүт, сметана.
Сеткилинге күзөннини
Чечени-даа садып аар се
Ол-ла бүгү барааннарны
Чогул кымлар бүүдүргени
Чөлдү иштин полоаны бо
Оңтөз көтөз малчыныны

Н. САРЫГ-ООЛ.

09-08-01

үдө спорт-
чууга ла-
да мун-мун
р. «Калев»,
п янзы-буру
ртсмернерге
тургускан.

дээр суба-
ген түдүм-на
ар. Адаа ол
жи түнүсү-
рттүн бирги
алдын ме-

дальдарны
ЧУРУНТА
чаални ма-
1973 чылд
(№ 1) мар

Адаанда
рынге чеди-

лап алғайнар.
(үстүнде) 350 куб. см. хем-
налар биле мартылааның
чемпиону Лембит Теззалу
даа үзінде.
уркута — чарыштып эгелә-
гыс-ла минутта артык.
О. ВЕНДЕЛИНИНҖ болгаш
З. ТАРКПЕАНЫҖ фотога,
СЭТА-ның фотохрониказы).

(ХООЧУН ХОЙЖУ Д.Н. Ч. ООРЖАККА)

Ажы-төлгө ынак ада,
Арат чонга кезээ малчы
Ооржак оглу Дажи-Намча
Онаа дүрткөн коммунист

Одар сынмас көвей хойну
Оран чуртка ажаап берген
Ажыл-ишчи Маадырывыс
Аян ырга алдаржызын!

О. СУВАКПИТ.

О. СУВАКПИТ.

Хем кыдынга чедип келип-
пимге таныырым почтаны те-
зирде, агаар-бөйдүс кан-
таа болза, малчыларга

айтынан сотув-сеткүүлүр
ага-бижиги докта
ар чедирип берип тур
ал. Ол «Найырал» со
отуң Улуг-Хемниң ол ч
ымында чайлаглап, кышта
ап турар хойжуларыны
очтагызы кийки. Ооң аямы
луг. Барык 600 хире яны
үрү чагылгалары малчы
арга чедирип берип турар.

Б. МОНГУЛ-ООЛ.
Улуг-Хем район.

Өмү аңгыда мастерскаяны
печкаларын септевээн. Печка
лары одаарга-даа чылыва
ыттын соокта маңаа кичээ
рттирери дыка берге. Байда
так мынын турда, никол
иректору О. Алдын-оол туу
улар бар турда-ла, печкалар
а салдырбаан. Ам ба.
оңуң кыштаар бе?

Иймэ школазында барык-
класс санында 25-тен хэй к
ки өөренип турар. Ындыг бо
анда 4-тен ору 10-га чед
4-класс бар болганда, кү
жыл кичээлдеринин саны
пак челип турар. Күш-ажы
кичээлдерин таарымчалыг, ч
аар, дөбөдө дунгаар эртин

С. МОНГУШ.
Чоён-Хемчик район.

футбола республиканың бирги чери дэш удавас эгелээр маргылдаага киржир аргени чаалып алган.

ЧУРУКТА: «Урожайның» чемпиону — Танды районунуң футболчистери.

Н. ПАНКРАТОВТУҢ ФОТОЗУ.

СЕНТЯБРЬ 15-ТЕ
МОСКВАДАН

НЫЗЫЛДАН
20.00 — Телемедээлэр. 20.15 — Баштайгылар. Документальдык фильм. 21.10 — Тыганыч неделясы. Дамчытылга.

МОСКВАДАН
21.30 — Өнүктү телекүргүзүт. Хөнагилерини телестраты. «13 сандай», 22.30 — Өнүктү телекүргүзүт. «Вальстрат иезиззи», 23.00 — 23.30 — «Ye». Информастыг программа. 23.30 — 01.15 — ССРЗ-ни футбол талазы-биле чемпинонады. «Динамо» (Киев) — «Динамо» (Москва). Киевтен дамчытылга.

Редактор В. С. ШАРАВИЙ.

СЕНТЯБРЬ 15-ТЕ

**БАКУНҮҢ АРТИСТЕРИ БИСТЕ
ААЛДАП КЕЛГЕН**

1973 жылдың сентябрының 15—16-ақ Поштабастақ чыры алмаасын бөлөмөсүнө угуу залына «Али-73» деп угуу эстрада концерти боюу. Алаа эстрада артисттериниң делегей конкурстарынын лауреасы Михаил Едигаров, киярлар. Концерттин программасында делегейин айткангы улустары ния ырлары болган таанылары киярлар турар.

1973 чылдың сентябрының 15-16-а Поштыяктар чыры адымшын бажырыңчы улуг заалыга «Ави-73» деп улуг адымда концерт бээр. Алаа эстрада артистерин дегелең конкүрстарының лауреады Михаил Едигаров кырыар. Концерт программасында дегелеңчи аңгы-аңгы улустарының мэдари болгон танымалар кырыар турар.

15-16-а сентябрь: сентябрь 15-те — 20 октябрь, 16-да — 15 октябрь (туругаарга) болгон 20 октябрь.

Поштыдарыадымшын бажырында болгон университеттэ наасалар хүнүнүң 41 шактан эгелең аймакчал турар.

Коллективтер чыгыларын база хүлөөң адыр. Телефон 49-40.

Кызыл, Шетинкин-Кравченко кудумчузу, байжы № 3. ТЕЛЕФОНАРИЙ: Редакторлору 24-63, редакторлору орадачыларыны 35-24, пропаганда кидизинин 23-54, зарнаысалгы секретарыны 23-35, партияжи амдырал кидизинин 37-13, культура кидизинин 23-54, гоода аймагы кидизинин 21-47, улутлук кидизинин 22-64, чагаа кидизинин 41-27, информация база совет тургусту кидизинин 20-60, бухгалтериянын 31-75, риянын 31-75, корректорларнын 27-41. Согуз келбейи барганда 32-75 телефонча толдаар.

Пар. ама 2. Тираж 15.953 ЧАГЫГ № 2299.